

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

תוכן

- א. בדינא קא מעכב ... ממו כשורי למטה מעשרה ... אבל אתנו גבי הדדי סתרי ובנו ...
... עד כמה ... כי היכי דעיילי איסוריתא דמחוזא והדר.....2
- ב. ההוא גברא דהוה בני אשיתא אחורי כווי דחבריה ... בדין קא מעכב ... דאע"ג דלא
משתמש אלא תיבנא ובי ציבי בעלמא.....4
- ג. תרי אחי דפלגי בהדי הדדי ... וקא בני אשיתא אפומא דאספלידא א"ל קא מאפלת
עלי ... בדין קאמר ליה.....5
- ד. שני אחין שחלקו אחד מהן נטל שדה כרם ואחד מהן נטל שדה לבן יש לו לבעל
הכרם ד' אמות בשדה לבן שעל מנת כן חלקו.....6
- ה. נהי דעלו להדדי דמי ליבני כשורי והודרי דמי אוירא לא עלו להדדי.....6
- ו. האומר בית כור עפר אני מוכר לך אף על פי שאינו אלא לתך הגיעו ... והוא דמיתקרי
בית כור פרדס אני מוכר לך ... והוא דמיתקרי פרדס כרם אני מוכר לך ... והוא דמיתקרי
כרמא.....6
- ז. האחין שחלקו אין להן לא דרך זה על זה ולא חלונות זה על זה ולא סולמות זה על זה
ולא אמת המים זה על זה והזהרו בהן שהלכות קבועות הן.....7
- ח. ההוא שטרא דיתמי דנפיק עליה תברא ... אנבווי לא מגבינן ליה ומיקרע לא קרעינן
ליה ... דאם איתא דתברא מעליא הוא איבעי ליה לאפוקי בחיי אבוהון ומדלא אפקיה שמע
מינה זיופי זיפיה.....10
- ט. כופין אותו לבנות בית שער ודלת לחצר.....10
- י. כופין אותו לבנות לעיר חומה ודלתים וברית.....12
- יא. כמה יהא בעיר ויהא כאנשי העיר י"ב חדש קנה בה בית דירה הרי הוא כאנשי העיר
מיד 12
- יב. כשהן גובין ... לפי קירוב בתים הן גובין ואלעזר בני קבע בה מסמרות.....13
- יג. רבנן לא צריכי נטירותא.....14

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

דף ז.

**א. בדינא קא מענב ... מטו כשורי למטה מעשרה ... אבל
אתנו גבי הדדי סתרי וכו' ... עד כמה ... כי היכי
דעיילי איסוריתא דמחוזא והדר**

שנים שיש לאחד בית ולאחד עליה ונתקלקלו הכתלים, כל אחד צריך לתקן
הכותל שכנגדו¹, והתקרה שביניהם, יש אומרים שבעל הבית התחתון מתקן
ויש אומרים שבעל העליה מתקן², והגג צריך בעל העליה לתקן³.

נתקלקלה תקרת הבית באופן שבעל הבית אינו יכול לדור אפילו בדוחק,
אין בעל העליה יכול לעכב עליו. לפיכך נדלדלו קורות הבית⁴ והושפלה
התקרה כולה וירדה למטה לתוך⁵ אויר הבית, אם הגיע לעשרה טפחים של

¹ שו"ע ונו"כ קסד א

² דעת השו"ע שם שהתחתון מתקן, ודעת הרמ"א שבעל העליה צריך לתקן, ועיי"ש ובנו"כ בטעם מחלוקתם, ו

³ רמ"א שם

⁴ שו"ע ונו"כ שם ב

⁵ לשון המחבר שהוא לשון הרמב"ם נדלדלו קורות הבית וירדו לאויר הבית מוכח מדבריו דאירי שהכתלים
מטה ומעלה קיימי כדמעיקרא, אלא שהתקרה נדלדלה וירדה למטה. ומ"ש סותר ובונה דמשמע דהתחתון
לחוד סותר ובונה, הרמב"ם למעמיה דפסק דעל בעל הבית התחתון לתקן התקרה כזכור, והטור (סעיף ג')
שכתב הושפלה התקרה כולה וירדה למטה הגיעה לעשרה טפחים תחתונים חייבים שניהם לחזור ולבנות,
נראה דג"כ איירי בשהכתלים עומדים על מעמדם כדמעיקרא והתקרה הושפלה וירדה, כדפירש הרמב"ם,
דהרי לא הזכיר הטור בלשונו שום שינוי בכתלים כ"א בתקרה. והא דכתב דצריכין שניהן לבנות, הוא למעמיה
דפסק לפני זה דעל העליון לבנות התקרה, וכאן דאין דירה לתחתון צריך התחתון לסייע להעליון. ומור"ם
דכתב הושפלה התקרה מחמת שנכנסו כותלי הבית בארץ כו', נקט כלשון רש"י [ב"ב ו' ע"ב ד"ה איתבר]
שפירש כן משום דלשון הגמרא משמע כן, אבל הרא"ש [ב"ב פ"א סי' י"ח ועיי"ש בקצור הפוסקים] והטור נראין
לפרש כמו שכתבתי. סמ"ע שם ה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

תחתון שאי אפשר לתחתון להשתמש למטה כלל⁶, לדעה שבעל העליה מתקן חייבים שניהם⁷ לחזור ולבנותה כמו שהיה בתחלה⁸.

נתקלקלה תקרת הבית באופן שבעל הבית יכול לדור בדוחק, יכול בעל העליה לעכב על בעל הבית מלתקן אם בגלל זה יצטרך לצאת מדירתו בזמן התיקון, לפיכך כל זמן שלא הגיע לעשרה טפחים אף על פי שאין התחתון יכול ליכנס לביתו אלא א"כ ישחה ויכנס, אין העליון צריך לסייעו, ואפילו כשיאמר התחתון אני אסתור ואבנה הכל משלי ואתן לך מקום לדור עד שאבננו, ואפילו אמר לו בעל הבית אני אשכור לך מקום כדי שתדור בו עד שאתקן התקרה, יכול העליון לומר איני רוצה לטרוח ולצאת, ממקום למקום כדי שתתקן ביתך, ואפילו אין לעליון דירה בעליה כי אם מחסן לעצים, יכול למימר ליה לא אטרחנה להוציאם.

ואם התנו מתחלה שיסייענו לבנות כשתשפל, כל זמן שנשאר בגובה הבית כדי שיקח אדם משוי בינוני על כתפיו ומתהפך אינו צריך לסייעו, ואם לא נשאר בו כשיעור הזה אף על פי שיכול ליכנס עם המשא כשיכוף ראשו, סותר ומתקן ובונה ואין בעל העליה יכול לעכב שהרי התנו ביניהם תחלה.

⁶ שאי אפשר להשתמש בפחות מעשרה, שיכול לומר התחתון לעליון למטה מעשרה רשות ידידי הוא ולא משועבד לך טול ופנה קורותיך מרשותי אין לך כח לדחותני מרשותי. לבוש וסמ"ע שם ו ונראה שלדעת הרמב"ם אין זכותו של העליון לעכב מלתקן תלוי בחיובו לתקן על חשבונו, שבתוך י"ט (או בתנאי כשאינו יכול לילך בחבילה), אף על פי שאינו חייב לתקן, היינו על חשבונו, אבל אם ירצה התחתון לתקן על חשבונו, חייב העליון לפנות דירתו כדי שיוכל התחתון לתקן דירתו, שמסתמא נשתעבד לזה שלא ישאר התחתון בלי דירה כלל, וכן לאידך גיסא כשיכול לדור בדוחק, אף על פי שרוצה התחתון לתקן על חשבונו, אין העליון חייב לפנות דירתו, ולשיטת הטור תלוי זה בזה, דכל שחייב העליון לתקן, חייב גם לפנות דירתו, וכל שאינו חייב לתקן, אינו חייב לפנות, וגם במקום שהוצאות על שניהם, כגון שהושפלה התקרה, חייב לפנות. פתחי חושן חלק ז פרק ד הערה מז

⁷ לשון השו"ע סותר ובונה. היינו התחתון, כיון שרק התקרה ירדה למטה והכתלים עומדים על מעמדם, והמחבר לשיטתו דס"ל דקלקול התקרה על בעל הבית לתקן. ולפ"ז להי"א דסעיף א' שהביא הרמ"א דס"ל דעל בעל העליה לתקן התקרה, ממילא הכא הוצאות ההגבהה על שניהם, כיון דגם להתחתון אין דירה מש"ה צריך גם התחתון לסייעו. וקצת קשה על מור"ם שכתב דהוצאות הגבהה על שניהם דוקא אם הושפלה התקרה מחמת שנכנסו כותלי הבית בארץ, דלשיטתו הדין כן גם בהושפלה התקרה בלא הכתלים. סמ"ע סק"ה

⁸ ויש להסתפק אם לפי מושגי הדיור שבזמננו יש לדון בשיעורים אלה. פתחי חושן חלק ז פרק ד שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

יש אומרים⁹ שאם לא נדלדלו הקורות אלא הושפלה התקרה מחמת שנכנסו כותלי הבית בארץ והגיע עד פחות מעשרה, הוצאת ההגבהה על שניהם עד עשרה, ולמעלה מעשרה יכול העליון לעכב וכמו שנתבאר.

ב. ההוא גברא דהוה בני אשיתא אחורי כווי דחבריה ... בדין קא מעכב ... דאע"ג דלא משתמש אלא תיבנא ובי ציני בעלמא

הבא לבנות סמוך לכותל חבירו באופן שמאפיל עליו, אלא שרוצה לפתוח לו חלונות אחרים לאורה, כל שיש עד הפסד או טורח לבעל החלון יכול לעכב עליו¹⁰, אבל אם אין לו שום הפסד וטורח, אינו יכול לעכב.

לפיכך מי שהיו לו חלונות¹¹ שמוחזק בהם למטה בכותלו, ובא חבירו לבנות בפניהם ואמר לו אני אפתח לך חלונות אחרות בכותל זה למעלה מאלו, הרי זה מעכב עליו ואומר לו בעת שתפתח החלונות תרעיד כותלי ותקלקל אותה, ואפילו אמר אני אסתור כל הכותל ואבנה אותה לך מחדש ואעשה בו חלונות למעלה ואשכור לך בית שתדור בו עד שאבנה, יכול לעכב עליו ולומר לו אין רצוני שאטרח ממקום למקום ואפילו אינו משתמש בו אלא בעצים. לפיכך אם לא היה שם טורח כלל ואין צריך לפנות אינו יכול לעכב עליו¹², דהוה ליה זה נהנה וזה לא חסר שכופין עליו¹³.

אבל בעל החלונות שרצה לשנות מקום חלונות בין למעלה בין למטה, אפילו היתה גדולה ואומר אפתח אחרת קטנה מזו ואסתום את זו, בעל

⁹ רמ"א שם

¹⁰ וכתב בערוה"ש דאירי שמצד שני מקום החלונות אין בעל החלון מוחזק, כגון שחוקתו אינה רק שיהיה לו חלון בכותל זה לצד חצרו של זה, וביד בעל החצר לקבוע מקום החלון, ואילו היה הכותל נופל ובא לבנות כותל אחר היה הרשות בידו לשנות מקום החלונות, עיי' שם, ומשמע שיש אופן שיש לבעל החלון חזקה למקום מיוחד, ואפשר דהיינו כשהתנו על כך בפירוש, וצ"ע.

¹¹ שו"ע ונו"כ קנ"ג יג

¹² ונראה שאם החלון הוא בחדר, וע"י שני מקום החלון יחסר לו אורה או אויר, אף על פי שבעלמא אין זו טענה, מדת סדום אין כאן, וכן אם ע"י כך לא יסתדר בסידור הרהיטים בחדר. פתחי הושן חלקו פרק יד הערה

סט

¹³ דכופין על מדת סדום. סמ"ע שם כט

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

החצר מעכב עליו, שיוכל לומר במקום זה אוכל להסתר ממך ובמקום אחר אינני יכול להסתר ממך. וכן אינו יכול להרחיב בחלון כל שהוא.

אבל כותל שבין ראובן ושמעון והכותל הוא של אחד מהם, יכול זה לסתור כותלו בכל עת שירצה ואין חבירו יכול לעכב עליו¹⁴, ואם יאמר תפתח עלי ותזיקני בראייה, יאמר לו עשה לך מחיצה בשלך, או יבואו לדין לעשות כותל בשל שניהם בשותפות, כדין הנזכר לעיל דף ב¹⁵.

ג. תרי אחי דפלגני בהדי הדדי ... וקא בני אשיתא אפומא דאספלידא א"ל קא מאפלת עלי ... בדין קאמר ליה

אחים שחלקו¹⁶ והיו חלונות יוצאים מחלקו של זה לחלקו של זה כמו שהיה ביד אביהם, אם יש לבית אור ממקום אחר הוין מחלון היוצא לחלקו של זה, יכול¹⁷ האחד לבנות ולהאפיל על החלון של השני, ויש אומרים¹⁸ דה"ה שיכול לכופו לבעל הבית לסתום החלון שלא יזיקנו בהיזק ראייה, אבל באור הצריך לבית אינו יכול להאפיל עליו ולא לסתמו¹⁹.

לפיכך האחים²⁰ או השותפים שחלקו וזה עלה לחלקו בית וזה עלה לחלקו חצר, והיו חלונות מן הבית לחצר, ולא חלקו בשומא ועילוי, אין לבעל הבית חזקה בחלונותיו, ויכול בעל החצר לבנות סמוך לחלונות ולהאפיל עליו, וכל

¹⁴ ודייק הנה"מ שם ס"ק יג דהיינו דוקא כשיש לו איזה צורך, כגון שנבנה על מקום שלו לברו, שאם אין לו שום צורך, כופין על מדת סדום שישאיר הכותל וזה יתן לו חצי מעותיו.

¹⁵ סמ"ע לא

¹⁶ שו"ע ונו"ב קנד כז

¹⁷ דאחים שחלקו לקוחות הן ומוכר בעין יפה מוכר, ופירש הסמ"ע בסימן קעג סעיף ג דהיינו כאילו כל אחד קונה מהשני, וה"ז כאילו קנה בעל החצר מבעל הבית, שיכול בעל החצר לבנות כנגד החלון.

¹⁸ רמ"א שם בשם הרא"ש, ופירש הסמ"ע שגם המחבר סובר שיכול בעל החצר לסתום חלון, אלא שאינו יכול לכופו לבעל הבית שיסתום על חשבוננו, ואף על גב דכל מו"ק צריך לסתום על חשבוננו, באחים שחלקו לא נשתעבד להוציא הוצאות.

¹⁹ רמ"א שם, והש"ך ס"ק כז פירש דאירי כשהכניסו האור בכלל השומא בשעת הלוקה, ומ"ש בשם הסמ"ע בסימן קעג לכאורה צ"ע, שהרי הסמ"ע קאי אבבא דאין להם חלונות, והמ"ז שם בסי' קעג השיג ג"כ על הסמ"ע שבמאפיל לגמרי לא מיירי בעילוי ושומא, עיין שם.

²⁰ שו"ע סימן קעג סעיף ג בהך דחלונות דומיא דדרך וסולמות שיכול לסלקו, וכפירוש הסמ"ע דאירי בדלא שמו ויכול להאפיל לגמרי,

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

שלא בנה נחלקו הפוסקים²¹ אם בעל החצר יכול לכוף לבעל הבית לסתום החלון.

ד. שני אחין שחלקו אחד מהן נטל שדה כרם ואחד מהן נטל שדה לבן יש לו לבעל הכרם ד' אמות בשדה לבן שעל מנת כן חלקו

שני אחים²² שחלקו שדה כנגד כרם בשומא והעלו זה לזה, בין שנטל זה חלק יותר גדול בשטח, או שהשלים לו במעות מה ששדה חלק זה יותר מזה. יש לבעל הכרם ד' אמות בשדה להפוך בו מחרישתו²³.

ה. נהי דעלו להדדי דמי ליבני כשורי והודרי דמי אורא לא עלו להדדי

שמו הבנין²⁴ אבל לא שמו האויר, יכול לסתום מקצת האורה אבל אינו יכול להאפיל לגמרי, אבל אם שמו בשעת חלוקה גם האויר, אינו יכול למעט כלום ממה שיש לו אויר ואורה בחלונותיו²⁵.

ו. האומר בית כור עפר אני מוכר לך אף על פי שאינו אלא לתך הגיעו ... והוא דמיתקרי בית כור פרדס אני מוכר

²¹ בשו"ע קנ"ד כז כתב שאינו יכול לומר לו לסתום, אף על פי שיש חיזוק ראיה, והרמ"א כתב בשם י"א שיכול לומר לו סתום חלונותיך, וכתב הסמ"ע (עי' נה"מ) שאפילו רוצה לסתום על הוצאותיו אינו יכול. ובחזו"א (ב"ב סימן יא באמצע סק"ט ד"ה ובאחין) הביא מדברי הב"י בשם הרשב"א שאם החזיק ג' שנים וטוען שחלקו ע"ד כן שיניחו לו חלונותיו, יש לו חזקה, ואף על פי שלא היה השני יכול לכוף לסתום, מ"מ היה לו למחות, וכתב החזו"א דקודם ג"ש אינו נאמן לומר שהעלה דמי אורו, ואף א"צ למחות, כיון דסתמא אין להם חזקת חלונות. שו"ע ונו"כ קע"ג ד

²² כמו שפירש הסמ"ע דאירי בעלו אהדדי, אבל בדלא עלו אהדדי אין לאחד בשל חבירו כלום, שו"ע ונו"כ קנ"ד כז ורמ"א שם, כגון שיש לו אורה ממקום אחר, כיון שסוף סוף שמו הבנין, ובנין בלא אויר אינו שוה כלום, ואפילו תרבין שצריך אורה הרבה וממעט מאוירו, אבל בדלא שמו כלל יכול גם להאפיל עליו, כ"כ הסמ"ע (סימן קע"ג סק"ז) והסכים עמו השי"ך (בסימן קנ"ד). ועי' חזו"א (סוף סימן יב).

²³ כיון ששמו גם האויר והעלה זה לזה, הרי קנה ממנו גם אויר זה, ופשוט שבהרחקת ד"א סגי, דלא עדיף מחלון של חבירו.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

לך ... והוא דמיתקרי פרדס כרם אני מוכר לך ... והוא

דמיתקרי כרמא

כבר התבאר במסכת ב"מ דף קד. שאם מכר לו בית כור²⁶ במקום פלוני, והוא נקרא כן, אף על פי שאין במדתו אלא חצי כור המקח קיים, ועל המוכר להביא ראיה שנקרא כן.

וכן אם²⁷ אמר לו כרם שבמקום פלוני אני מוכר לך, והוא נקרא כרם, אף על פי שאין בו גפנים המקח קיים²⁸.

וכן האומר לחבירו פרדס זה אני מוכר לך אפילו אין בו רימונים הגיעו, והוא שקורא לו פרדס וכן כל כיוצא בזה.

כל אלו²⁹ הדברים לא נאמרו אלא במקום שאין מנהג, אבל במקום שיש מנהג הלך אחר המנהג ואחר לשון רוב אנשי המקום.

דף ז:

ז. האחיז שחלקו אין להן לא דרך זה על זה ולא חלונות זה

על זה ולא סולמות זה על זה ולא אמת המים זה על זה

והזהרו בהן שהלכות קבועות הן

²⁶ שו"ע ונו"כ ריח ז

²⁷ שו"ע ונו"כ שם י

²⁸ , דשמא מכר לו, ועי' בקצה"ה אם צריך דוקא שיאמר לו שבמקום פלוני, או אפילו בכרם סתם הדין כן, ועי' קצה"ה סימן שכא סק"א ובנה"מ שם.

ובשו"ע שם סעיף כג, האומר לחבירו שדה דבי הייא (והיינו שדה שקנה מחיית) אני מוכר לך, והיו לו שתי שדות בשם זה לא קנה אלא הפחות שבהם, ועי' עוד בשו"ע שם סעיף כה בדין שדה ראובן אני מוכר.

²⁹ שו"ע ונו"כ שם יט

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

האחים שחלקו³⁰ במה שירשו³¹, אין להם טענת חזקה³² במה שהשתמש אביהם בחלק זה לצורך החלק האחר³³, וכן שנים שקנו מאחד וחלקו ביניהם³⁴.

³⁰ שו"ע ונו"כ קעג ג

³¹ לשון השו"ע האחים שחלקו הרי הם כלקוחות זה מזה, וביאר הסמ"ע דבסימן קנד (סעיף כח) פסק שהמוכר בית ושייר החצר לעצמו אינו יכול לבנות בחצר כנגד חלונות הבית שמכר, משום שמוכר בעין יפה מוכר, אשמעינן כאן דבאחים שחלקו ונטל זה הבית וזה החצר ה"ז כאילו קנה זה החצר והבית נשאר למוכר, שיכול בעל החצר לבנות כנגד חלון הבית, וכן בשנים שקנו מאחד זה בית וזה חצר שיכול בעל החצר לבנות כנגד חלון הבית, שכל אחד עושה בחלקו מה שרוצה, דכיון שכל אחד יש לו חלק בכלול נחשב לוקח של חבירו כנגד מה שנתן הוא לחבירו, עיין שם, ולפי"ז צריך לפרש מ"ש לקוחות הן זה מזה, כלומר מוכרין זה לזה, דכל אחד לגבי חבירו הוי מוכר ובעין יפה מוכר, וכ"כ רשב"ם (ב"ב דף סה), אבל הטור כתב שהם כשנים שקנו שדה מאחד.

³² בפתחי חושן לק ז פרק ה סעיף יד כתב ולא מצאתי באלה חילוק בין חלקו בשומא ועילוי או לא ועי"ש בהערה לט שכתב והיה אפשר לפרש דהנך אינם בנוף הדבר אלא תשמיש חלק שנפל לחלקו, ולכן אף אם חלקו בשומא ועילוי אין העילוי כולל דרך וסולמות ואמת המים, אלא אם כן הכניסו בפירוש בשומא ועילוי גם הנד, אלא שזה דוחק, דודאי שדה שאין דרך להכנס לתוכה, או עליה שאין סולם לעלות אליה או שדה שאי אפשר להמשיך לתוכה אמת המים אינה שוה, ועכ"פ לא כשדה שיש לה כל אלה, ועוד קשה מ"ש כל הנך מד"א שלפני הבתים שגם הם אינם בנוף הדבר אלא כעין דרך וסולם, ואפ"ה חלקו הפוסקים בסימן קעב (סעיף ב) בין שמו והעלו או לא, וכן בסימן קעג (סעיף ד) גבי ד"א דעבודת הכרם, וצ"ע.

³³ טעם בכלול משום דמה שהיה מוחזק אביהם או המוכר בכל אלה, אין על זה דין חזקת תשמישין ונזקין, שהרי שניהם היו שלו, ורק עתה משחלקו חל עליהם שם מוזק ואין כאן חזקה.

³⁴ מיהו דוקא כשלא החזיקו לאחר חלוקה, אבל כשהחזיקו בתשמישם לאחר חלוקה לא גרע משאר חזקת תשמישים, ובטור (סימן קנד) הביא בשם תשובה לנאון דמיד הוי חזקה, ובד"מ כתב דבג' שנים הוי חזקה, ולשיטתו בחזקת תשמישים דבג"ש הוי חזקה

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

ולכן אין להם חזקת דרך זה על זה³⁵, כגון שהיה אביהם עובר דרך השדה שעלה לחלקו של ראובן לעבור דרך שם לחלק שעלה לשמעון, יכול לראובן לעכב על שמעון מלעבור עוד³⁶.

ואם חלקו חצר³⁷ ובית ועליה אין להם חזקת סולמות זה על זה, ולא רק באופן שעלה לראובן העליה, ולשמעון הבית והחצר, שאין ראובן רשאי להעמיד סולם בחצר שמעון לעלות לעלייתו, אלא אפילו נפל לחלק ראובן העליה וגם החצר, ולשמעון הבית, אין ראובן יכול לסמוך סולם על ביתו של שמעון לעלות לעלייתו, אולם אם יש סולם קבוע, וכ"ש כשיש מדרגות קבועות, אינו יכול לסתור, ואף לא לבנות ולסתום, ואפילו נפלו המדרגות רשאי לחזור ולבנותם, שמה שקבוע בבנין בכלל החלוקה, וכן במרפסת הבולטת על אויר החצר, אינו יכול לסתור³⁸.

ואין להם³⁹ אמת המים זה על זה, שאם אמת המים עוברת דרך שדהו לשדה חבירו, מעכב עליו⁴⁰.

³⁵ הב"י (סימן קעג) הקשה לשיטת רש"י והרמב"ן גבי חלונות, דאע"פ שיכול לבנות כנגדם, כל שלא בנה אינו יכול לומר לו סתום חלונותיך מפני היזק ראייה, א"כ אמאי אין להם דרך זה על זה כמו שהיה בחיי אביו (, ותירץ דאין ר"ל שהיה לאביהם דרך כבושה לעבור משדה זו לשדה זו, אלא שהיה רגיל פעמים לעבור דרך שם, אבל אה"נ בדרך כבושה אינו יכול למנעו, ולשיטת שאר הפוסקים כתב הב"י דאף בדרך כבושה יכול למנעו, וכן פירש הב"י לענין אמת המים, ופשוט דלאו דוקא דרך משדה לשדה, דה"ה חזקת דריסת רגל דרך חצר לחבירו וכיוצא בזה, וכ"כ בפת"ש בשם שו"ת שב"י (ח"ב סימן קמט) לענין דריסת רגל דרך חצר לתנור בע"ש ועי"מ, עיין שם. בפעמו"ז דן בשנים שחלקו ולקח האחד העליה והשני הבתים שבחצר, שאין לבעל העליה רשות להשתמש בחצר אלא לדריסת רגל, וכן אין בעל הבתים רשאי לעלות לגג דרך המדרגות של בעל העליה, עיין שם, ולכאורה לאו מדין דריסת רגלו במדרגות שלו, אלא שאין לו שום זכות בנג, ועי' פרק ד (סעיף ז) אם יכול בעל העליה לבנות על הגג.

³⁶ וכתב הש"ך (סק"ב) בשם רשב"ם אפילו כשאין לו דרך אחרת לעבור אלא זה, יכול לומר לו קנה לך שטח כדי שתוכל לעבור, ובנ"י כתב דאירי שיש להם דרך אחרת, או כשנתרצו לחלוק, דאל"כ הרי קי"ל שאם אינו ראוי לו אינו יכול לכופף לחלוק.

³⁷ שו"ע ונו"כ שם

³⁸ פתחי חושן חלק ז פרק ה הערה לו

³⁹ שו"ע ונו"כ שם

⁴⁰ וכתב הב"י דלרש"י והרמב"ן מיירי באמת המים שאינה קבועה, אלא שלפעמים היה מביא מים דרך שם, אבל באמת המים קבועה אינו יכול לסתום, ולהרא"ש וסיעתו אפילו אמת המים קבועה יכול לעכב ולסתום.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

**ח. ההוא שטרא דיתמי דנפיק עליה תברא ... אנבוויי לא
מגבינן ליה ומיקרע לא קרעינן ליה ... דאם איתא דתברא
מעליא הוא איבעי ליה לאפוקי בחיי אבוהון ומדלא
אפקיה שמע מינה זיופי זייפיה**

יורשי המלוה⁴¹ שהם קטנים והוציאו על הלוח שטר, והלוח הוציא שובר שנכתב בחיי אביהם ששטר זה פרוע הוא⁴², אין קורעין השטר וגם אין גובין בו אלא ממתנינן עד שיגדלו היורשים, אין קורעין אותו אף על פי שיש כאן שובר כשר, מפני שרגלים לדבר יש שהשובר הוא מזוייף כיון שלא הוציאו בחיי אביהם, וגם אין גובין בו דהא שובר כשר בפנינו⁴³, ואפילו יש עדים שמעידין שזוכרין הפרעון אין עדותם עדות, שאין מקבלין עדות שלא בפני בעל דין, וקטן כשלא בפניו דמו, ואפילו מתקיים השובר בחותמו ואפילו מפי עדים עצמם שאמרו אנו התמנוהו ונקב יש בו בעד אות פלונית, אין מקבלין מהם לפי שאין מקבלין עדות שלא בפני בעל דין⁴⁴.

ט. כופין אותו לבנות בית שער ודלת לחצר

⁴¹ שו"ע ונו"ב קח מז

⁴² וכתב הר"ר יוסף, אפילו אם לא הגיע זמן השטר בחיי אביהן, שאם השובר היה אמת היה מוציאו בחיי אביהן (פירוש), היה מראהו כב"ד או בין הבריות, לכרר שכבר נפרע השטר שבידי המלוה), ולכשיגדלו אם יוכלו לפסול השובר יגבו שטרם ואם לאו יקרעו שטרם. סמ"ע שם נא. והש"ך לא שם הולק שאם לא הגיע זמן השטר בחיי אביהן או שלא תבעו אביהן בחייו אז קורעים השטר ודלא כדעת הר"י מגא"ש

⁴³ דעת הש"ך (סקל"א) לפסוק כרמ"ה (ב"ב שם סי' עג) דוקא אם המלוה היה תובעו בחיים והוא לא הראה שובר דיש כאן ריעותא, אבל זולת זה מהכ"ת לאורעי שובר. וכתב אפילו לדעת ר"י מינאש דוקא בדלא הגיע זמן דאיכא ג"כ חזקה אין אדם פורע תוך זמנו, אבל בהגיע זמן לא. וכ"כ בתומים (סקי"ח) מטעם אחר, ע"ש. ודוקא בשובר בכל השטר, אבל שובר במקצת שטר לא נתרע כלל, ואם משלם יתרון קרעינן ליה. אורים נו

⁴⁴ אף על גב דקי"ל בעלמא מקיימין שטר שלא בפני בע"ד, הכא דאיתרע שטר שובר לכו"ע אין הבי"ד מודקקין לקיימו, רמב"ן (ב"ב ז ב) וש"ך (סקל"ב).

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

כבר התבאר לעיל דף ב: שצריכים⁴⁵ בני החצר המשותפת להשתתף בהוצאות שהן לצורך הרכוש המשותף⁴⁶ כגון שער כניסה או גדר⁴⁷, אבל בדברים שאינם הכרחיים אין יכולים לכופ מי שאינו רוצה בכך, ואם עשו וגילה דעתו שרוצה בזה, חייב לשלם כשאר השכנים, ואפילו מי שאינו דר עתה בחצר צריך להשתתף בהוצאות שהן לשמירת הרכוש, אבל לא לשאר דברים⁴⁸.

בזמננו רוב⁴⁹ הדברים תלויים במנהג המקום, ואי אפשר לתת כללים בהלכה זו, וכמה דין ודברים יש בין השכנים בענין הוצאות בבית ובחצר משותפין, ואם יש מנהג הולכיך אחריו.

ובמקום שאין מנהג:

הוצאות שמירת הרכוש – מוטל על כולם וכופין לשלם, ולא מיבעיא שמירה מפני גנבים כגון דלתות וסורגים וכדומה, אלא ה"ה הוצאות החזקה ותיקונים. וגם מי שאינו דר בחצר חייב לשלם ומן הדין לגבות לפי גודל הדירה. ועב"פ לא לפי נפשות.

הוצאות נקיון – הוא כדברים שהם לצורך, וכופין לשלם אך אם אינו דר בחצר אינו חייב להשתתף בהוצאות נקיון, ודוקא כשעזב את ביתו לגמרי, אבל אם יצא מן הבית לזמן קצר, לא מסתבר שיפטר מלשלם משום כך, וכ"ש כשיש אדם העובד בשכר חדשי דלא גרע מפועל שלו, שאף אם אינו צריך לו עתה צריך לשלם לו שכרו.

סיוד חדר המדרגות – בזמננו שאין דרך לדור בחדר מדרגות שאינו מסויד, ולכן על כולם להשתתף (וגובים לפי שטח הדירה, אבל אינו חייב ליתן עבור סיוד שהוא למעלה מהמקובל, אא"כ גילה דעתו שנוח לו בכך.

הוצאות הסקה – אם הוא משתמש בהסקה חייב בכל ההוצאות, ושיעור ההשתתפות נראה שיש לגבות ג"כ לפי ואפילו אינו משתמש במקרה, אינו יכול לנכות מן ההוצאות, אבל אם אינו נמצא בבית בהוצאות החזקה מתקן ההסקה חייב להשתתף, אבל לא

⁴⁵ שו"ע ונו"כ קסא א

⁴⁶ שם בסעיף ג כתב, כשגובין דברים אלו גובין לפי הממון (והיינו לפי ערך הרכוש), ולא לפי קירוב הבתים (והיינו בעניני שמירה שיש מקום לומר שהקרוב יותר לפתח עלול יותר להיות ניזוק מחמת חסרון שמירה, ובכך"ג בעיר נותנים לפי קירוב הבתים).

⁴⁷ שכופין לבנות דלת ובית שער לחצר וכל הדברים שהחצר צריך להם סך גדול, או שנהגו בני המדינה לעשותם, אבל שאר הדברים, כגון ציור וכיור, אינו כופהו, עשה אחד מעצמו, אם גילה השני דעתו שהוא חפץ בו, מגלגלין עליו את הכל, ונותן חלקו בהוצאה, ור"ל שאע"פ שאינו חפץ בה כ"כ, והוי ס"ד שיתן רק כפי מה שנהנה, ע"ז קאמר מגלגלין עליו את הכל, והיינו שנותן מלא חלקו בהוצאה.

⁴⁸ שו"ע ונו"כ שם ב

⁴⁹ פתחי חושן חלק ו פרק טו הערה פא

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

בהוצאות הדלק, ואפילו רוצה לנתק עצמו ממערכת ההסקה המשותפת, אינו נפטר מהוצאות החזקת המתקנים, דכיון שנכנס כשותף הרי נשתעבד לשאר השכנים בכך.

תאורה בחדר המדרגות – הוא מהדברים שמנהג לעשות, ולכן על כולם להשתתף, אלא שבזה אפשר שגובים לפי ריבוי הנכנסים ויוצאים וגם בזה אינו נפטר בגלל העדרות זמנית מן הבית, אבל כשאינו דר אינו חייב להשתתף בהוצאות תאורה, כי אם בתשלום המינימום, וכן בהוצאות תיקונים ואחזקה חייב.

הוצאות גינון – הוא מהדברים שאין יכולים לכופ, שכן יש הרבה בתים שאין להם גינות.

וכבר נתבאר לעיל שכל זה במקום שאין מנהג ידוע, או שהמנהג אינו ברור, אבל במקום שיש מנהג ברור הולכין אחר המנהג, וכן יש לפעמים רשות לועד הבית לקבוע, אם לועד יש סמכויות עפ"י ההלכה, ויש בזה הרבה פרטים, ואין כאן מקומו.

י. כופין אותו לבנות לעיר חומה ודלתים ובריח

בני העיר⁵⁰ כופין זה את זה, אפילו מועטין כופין את המרובין לעשות לעיר חומה דלתים ובריח לעיר⁵¹, והוא הדין לכל צרכי העיר יכולין לכופ זה את זה.

כל צרכי צבור⁵² שאינן יכולין להשוות עצמן, יש להושיב כל בעלי בתים הנותנים מס ויקבלו עליהם באמונתם שכל אחד יאמר דעתו לשם שמים וילכו אחרי הרוב, ואם המיעוט ימאנו, הרוב יכולין לכופ אותם אפילו בדיני גוים ולהוציא ממון על זה והם צריכין לתת חלקם, והמסרב מלומר דעתו על פי החרם בטלה דעתו ואזלינן בתר דעות רוב הנשארים האומרים דעתם.

יא. כמה יהא בעיר ויהא כאנשי העיר י"ב חדש קנה בה בית

דירה הרי הוא כאנשי העיר מיד

וכל הדר בעיר⁵³ סתם י"ב חדש ואף על גב שאין לו בית דירה, או שקנה בה בית דירה אפילו לא דר בה עדיין י"ב חדש, או אפילו לא קנה בית דירה

⁵⁰ שו"ע ונו"כ קס"א

⁵¹ משמע בכל ענין אפילו אינה סמוכה לספר

⁵² רמ"א שם

⁵³ שו"ע ונו"כ שם ב

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

וידענו שדעתו לקבוע בעיר זו, הוי מיד כאנשי העיר ונותן עם בני העיר בכל הדברים הצריכין לעיר.

יש אומרים כל ששכר בית דירה אם שכרה ל"ב חדש הרי הוא כאנשי העיר מיד⁵⁴. ולכולי עלמא אם נפל לו בית בירושה או במתנה לא יחשב מפני זה כאנשי העיר⁵⁵, ואם יש מנהג הולכין אחריו.

מה שנחשב כאנשי העיר אם דר שם י"ב חדש היינו שנתעכב שם שלא מחמת אונס, אבל אם נתעכב שם מחמת אונס כגון שחלה או כדומה לזה⁵⁶ לא. אולם אם הרויח שם צריך לתת מס לפי ענין ההרווחה

מי ששהה בעיר שנים רבות ולא תבעו ממנו מס, לא הוי מחילה ולכשיתבעו ממנו צריך לתת למפרע⁵⁷, כל מס שהושם על העיר אין אדם יכול לפטור עצמו ממנו בצאתו מן העיר אחר שהושם המס, שכבר היה הוא גם כן בנתינת עיני השר כשהטיל המס.

יב. נשהו גובין ... לפי קירוב בתים הן גובין ואלעזר בני קבע בה מסמרות

כשגובין מאנשי העיר⁵⁸ לבנות החומה גובין לפי קירוב הבתים לחומה, כי הקרוב לחומה צריך לה יותר מן הרחוק⁵⁹, ויש אומרים שגובין לפי הממון, לפיכך מי שיש לו ממון יותר צריך יותר שמיירה וצריך לתת יותר⁶⁰, מכל מקום אותו שיכולין לפגוע בו תחלה דהיינו בתים החיצונים גם הם מסוכנים

⁵⁴ וכתב הר"ן בתשובה סי' י"א, מי שנשא אשה במקום אחד אינו הוכחה שרוצה לדור שם, ואינו כבני העיר לכופו לדון שם לפני ב"ד שבעיר עד שיעשה הוכחה שירצה לדור שם. סמ"ע שם ז ש"ך ג

⁵⁵ דכיון דלא טרח בה ליכא גילוי דעת. סמ"ע שם ח

⁵⁶ כתב מהר"ם מריזבור"ק בליקוטיו [בסוף שו"ת מהרי"ו ד"ה ודין מי שבא] וז"ל, וטענת האונס העיבור לאשה אינו אונס, דלפעמים נשים שהם בחודש ז' או ח' רוככות והולכות בדרך, ואם אמר שהקהל הרשוהו לדור שם עד שתלד אשתו, א"צ לישיבע ע"ז אך יתנו חרם כו'. וכתב עוד [ד"ה דין הקהל], אם הקהל מוענים על אחד שדר אצלן או שנשא ונתן אצלן, שהן צריכין לישיבע ע"ז או להביא ראיה, ואם אינן מביאין ראיה ואינן רוצים לישיבע, ישיבע הנתבע. סמ"ע שם י ש"ך ד

⁵⁷ דמה ששתקו עד עכשיו לא משום מחילה שתקו אלא קדירא דבי שותפי הוא וכל אחד סמך על חבירו.

⁵⁸ שו"ע ונו"ב קסג ג

⁵⁹ דכשהעיר פרוצה אין חומה, כשבאים לפעמים הלסטים פושטין ידיהם תחלה בבתים החיצונים ולכן הם צריכין לשמירה יותר מן הפנימים, לפיכך כל הסמוך לחומה נותן יותר.

⁶⁰ דודאי מחשבת הליסטים סתם כשבאין אינן באין אלא על עסקי ממון,

תרומות והנצחות | בנק הדואר | ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

יותר מן האחרים, לפיכך אחר שחלקו לגבות לפי ממון גובין גם כן לפי הבית הקרוב לחומה שהוא צריך לתת יותר מן הרחוק.

כיצד, שני בתים שוים בקירוב לחומה זה כזה ויש בהם ממון בשוה פורעים בשוה, ואם יש בית קרוב לחומה ואין בו ממון ואחד רחוק ויש בו ממון, אין גובין מהקרוב כלום כיון שאין לו על מה לחוש שהרי אינם באים על עסקי נפשות⁶¹, ואם שני בתים יש בהם ממון שוה בשוה ואחד רחוק ואחד קרוב, הקרוב יתן יותר מהרחוק.

ודוקא כשיש שלום בארץ ואיכא אימת מלכות ואין לחוש אלא לאותן הבאין דרך לסטיות ובאקראי בעלמא, אבל בזמן שיש מלחמה והמלכים מתגרים זה בזה אז לא איכפת לן כלל בקירוב בתים, לפיכך גובין הוצאות ההצלה לפי שבח ממון⁶².

אבל אם על עסקי נפשות הם באים⁶³, שאינם מבקשים לכבוש העיר רק להרוג ולאבד וללכת לדרכם והממון ממילא ישללו ויאבד, לפיכך גובין השתדלות ההצלה חצי לפי שבח הנפשות וחצי לפי שבח הממון.

יג. רבנן לא צריכי נטירותא

⁶¹ אף על גב דודאי אם היו מתעצמין עמהם לבלתי נתון להם הממון היו הורגין, מכל מקום כיון שאם לא יעמדו כנגדם לא יזיקו לגופם לא השוב סכנת נפשות,

⁶² דלגבי כרקום הכובש את העיר קירוב וריחוק בתים חדא מילתא היא, הלכך אין גובין אלא לפי שבח ממון, דכרקום נמי אם נותנין העיר בידם ומקבלין ממשלת מלכם עליהם, גם כן אינם הורגים רק לוקחים הממון וכובשין העיר תחת ממשלתם ומניחים הנפשות לגור שם,

⁶³ והאי שבח ממון דקאמר דוקא ממון המיטלטל דאיכא למיחש עליהם, אבל ממון שאין מיטלטל אין גובין עליו כלל, דליכא למיחש למידי, ואם יש לחוש לגזילות הצרות וקרקעות ושריפות בתים ונתיצתם, גובין אף לפי כולם. וכן חבורה ההולכת במדבר וטעו, איכא סכנת נפשות וגובין אף לפי הנפשות. וכל מה שמעלילין האומות על ישראל ואפילו גוזרין שמדות ואפילו מענין אותן ביסורין, יש אומרים שגובין לפי הממון, שאין נותנין עיניהם אלא על ממונם של ישראל ולכך באין עליהם בעקיפין ובעלילות, ויש חולקין וסבירא להו שכל שיש בו סכנת נפשות ואפילו לא גזרו רק שלא למכור לחם ליהודים או אסרו השחיטה וכדומה גובין לפי נפשות. וכתב מורי מהרמא"י ז"ל וזה לשונו ולי נראה דדנין בזה לפי ענין הנראה לדיינים עכ"ל, ר"ל והם יחקרו היטב ויבינו מה הוא עיקר סיבת הגזירות ודעת המושל בענין ההוא וידונו על פיהם, כי סבת הגזירות והשמדות אינן שוין, פעם יעלילו משום ממון פעם כוונתן לרע ממש על הנפשות, הש"י יצילנו מידם, נ"ל. שומרי העיר ששומרין בעצמן בלילות ונתפשרו עם המושל לתת לו קצבה לשנה והוא יעמיד השומרים, גובין לפי ממון, אף על פי שמתחלה הוצרכו לשמור בשוה, כשנתפשר נתן עיניו בממון לפי מה שהעריך שיש להם ממון רב ליהודים לכך נתפשר, ולכך גובין לפי ממון. ודוקא בכחאי גוונא, אבל אם הגויים עדיין שומרים והיהודים שוכרים שנים או שלש לשמור במקומן, עדיין אקרפתא דגברי מונח וגובין בשוה הן דל הן עשיר. וכשגובין לפי ממון אין חילוק בין ממון שלו או ממון של אחרים שעוסק בהם, ואפילו נהגו שלא ליתן מהם יכולין לשנות ולקצוב ליתן להם מכאן והלאה, שאם הראשונים מחלו הם אינם רוצים למחול, ויש חולקין וסבירא להו דאין צריך ליתן מממון אחרים, ואם מתיראין שעושין להם עין יגידו למלך. וכתב מורי ז"ל והמנהג כסברא ראשונה עכ"ל. לבוש שם

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ג 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

כבר התבאר במסכת ב"מ דף קח. שכל הדברים⁶⁴ הצריכים לשמירת העיר, כגון חומות העיר ומגדלותיה ושכר השומרים, לוקחים מכל אנשי העיר אפילו מיתומים שגם הם צריכין שמירה, חוץ מתלמידי חכמים, שאין חייבים לתת להם כלום שאין תלמידי חכמים צריכין שמירה שתורתן משמרתן⁶⁵.

ולפיכך פטורים התלמידי חכמים מכל מיני מסים הקצובים על כל בני העיר, בין מס שהוא קצוב על כל איש לבדו בין הקבועים בין שאינם קבועים⁶⁶, וחייבים בני העיר לפרוע בשבילם אפילו גולגולת הקצוב על כל איש ואיש.

ואפילו אם אמר המלך⁶⁷ שתלמידי חכמים עצמם יתנו, אין זה דינא דמלכותא אלא גזילה דמלכותא, שאין כח ביד המלכים בימינו לעבור על כל זה, וחייבים הציבור לתת בעדם לפי הסכום⁶⁸. ואם החרומו הציבור על התלמידי חכמים לתת, אין ממש בחרם שלהם, דחרם הוא ארור, וארור בו שבועה, ואין נשבעין לעבור על המצות⁶⁹.

⁶⁴ שו"ע ונו"כ קסג ד ויו"ד רמג א

⁶⁵ ודבר זה יש לו עיקר מן התורה ומן הנביאים ומן הכתובים, מן התורה דכתיב [דברים לג, ג] אף חובב עמים כל קדושו בידך וגו', פירוש אמר משה לפני הקדוש ברוך הוא רבוננו של עולם אפילו בשעה שאתה מחבב עמים כל קדושו של ישראל יהיו בידך לשומרן. מן הנביאים דכתיב בהושע [ה, יז] גם כי יתנו בגוים עתה אקבצם ויחלו מעט ממשא מלך ושרים, ואמרו ז"ל [ב"ב ח ע"א] פסוק זה כלשון ארמי נאמר, פירוש ומה שאמר כי יתנו בגוים, פירוש כי ישנו בגוים, מלשון ושננתם שתרגומו ותנינן, והכי פירושו אי תנו כולוהו עתה אקבצם, כלומר אם כולם וכן רובם יהיו שונין ועוסקין בתורה כשיגלו בין העמים עתה אקבצם, כלומר בקרוב אקבצם, ויחלו מעט, פירוש ואם מעט מהם יהיו שונין ועוסקין בתורה, יחלו ממשא מלך ושרים, כלומר יהיו בטלים מלשאת ממשא מלך ושרים, ופירושו מן המס שנותנין למלך ושרים. מן הכתובים דכתיב [עזרא ז, כד] מנדו בלו והלך לא שליט למירמי עליהו, שצוה דריוש המלך את פחות עבר הנהר על אנשי כנסת הגדולה שלא יתנו לכל זה, ואמרו ז"ל [ב"ב שם] מנדה, זו מנת המלך, פירוש מגבת מסים שהם מטילים תמיד על בני המדינה. בלו, זו כסף גולגולת. והלך, זו ארנונא. פירוש עישורי תבואות ובהמות מדי שנה בשנה, שכל אלו אנו נותנין כדי שישמרו אותנו ונשב במח תחתיהם, שהתלמידי חכמים פטורים מהן מפני שאינן צריכין שמירה שהתורה משמרתן, לבוש שם

⁶⁶ ודבר שאינו צורך לחיי האדם, כגון שאמר להם או תצאו מהמלכות או תתנו לי כך וכך, ופדו הגזרה בממון, תלמידי חכמים פטורים, שאין פורענות בא לעולם אלא בשביל עמי הארץ, הר"ם אלשקאר סימן י"ט. וכלל העולה מדברי הפוסקים שכל דבר שאינו לחיי האדם ממש ושלא בעלילה פטורים, כגון פרדסים או שפחות, ואין אומרים די לו בכך וכך ויפרע על שאר מה שיש לו, כן כתב הרמב"ם מסכת אבות בפירוש המשנה [פ"ד סוף משנה ה] בשם ה"ר יוסף הלוי רבו, ולזה הסכימו כל האחרונים, עיין שם. ערך להם שם.

⁶⁷ רמ"א יו"ד שם

⁶⁸ אבל כשמטיל המלך מס על החכמים בפ"י בלי תערובת ע"ה שאומר שפ' ופי' יתנו כו"ך ליכא האי טעמא דתלינן לומר אין פורענות באה אלא בשביל ע"ה ולא יפרעו עליהם הציבור. ראשון לציון שם

⁶⁹ שרי ליה לצורבא מרבנן לפטור עצמו בכבוד תורה ממה שאינו חייב בו, ומשום הכי שרי ליה למימר לא יהיבנא כרנא, הר"ן לנדרים ס"ב א' [ד"ה אי הכי]. ומכל מקום מוכח בגמרא שם שאם הוא עשיר יש לו לפייס

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

והתלמיד חכם יכול להחרים ולשמת הציבור שיתנו דמיו בעדו. ואין חילוק אם התלמיד חכם עשיר או עני, שהרי אנשי כנסת הגדולה עשירים היו ואפילו הכי נפטרו מפני התורה שמשמרתן.

וכמה צריכין לזוהר בכבוד חכמים משום כבוד תורה⁷⁰, וממילא שמעינן שכל דבר שהוא גנאי לתלמיד חכם אין מחייבין אותו לעשותו, אפילו הוא צרכי רבים כגון חפירות ובארות של מים שצריכין להן בני העיר, ודרך להטיל על כל בני העיר לעשותן בבנין וחפירה, תלמיד חכם אינו יוצא בעצמו עם שאר העם לעשות אותן הבנין והחפירה וכיוצא בהן, כדי שלא יתבזו בפני עמי הארץ, וכיון שהם עצמן פטורין גם אחרים אינן צריכין להשכיר במקומם.

אבל לתיקון הדרכים והרחובות אפילו מן החכמים שהרי גם הם צריכין לזה, ואם הדרך שכל העם יוצאין ומתקנין בעצמם לא יצאו תלמידי חכמים עמהם, שאין דרך תלמידי חכמים להודלול בפני עמי הארץ, ואין גובין מהם אפילו כדי לשכור פועלים במקומם⁷¹.

במה דברים אמורים בשכל אחד יוצא בעצמו⁷², שאז אין יוצאין כדי שלא יתבזו, אבל אם אין יוצאין בעצמן, אלא הכל שוכרים אחרים במקומן או גובין ממון מבני העיר לפי הממון לעשותו, כיון שהוא דבר שצריך לחיי האדם חייבין לתת חלקם, ואפילו אם בתחלה הלכו בעצמן ואחר כך נתגלגלו הדברים שנמלכו לשכור אחרים גם תלמידי חכמים חייבים לתת חלקם.

כל האמור בתלמידי חכמים דוקא תלמידי חכמים שתורתם אומנותם, אבל אם אין תורתם אומנותם אלא מתעסקים במשא ומתן כדי להתעשר, אין זה תלמיד חכם שנפטר מן המסים, שהוא משליך עול תורה ושמירתה לאחריו וסומך על משאו ומתנו, לפיכך חייב לישא בעול עם השאר. מיהו אם יש לו מעט אומנות או מעט משא ומתן⁷³ להתפרנס בו כדי חייו לזון את בניו ובניו ביתו ולפרנסם וללבשם ולכלל הדברים הצריכים

משלו: וכן שרי ליה להטעות את המוכסים באומרו דבר שיש לו שתי הבנות, כגון עבדא דנורא אנא, שמכינים לעבודה זרה והוא לבו לשמים, ואיכא מאן דאמר שאף בעם הארץ מותר. ערך להם שם.

⁷⁰ שו"ע ונו"כ יו"ד רמג א

⁷¹ סמ"ע שם לג

⁷² שו"ע ונו"כ שם ב

⁷³ . ואפילו הוא מלוח ברבית כ"כ מהר"מ אלשקר ותשובת ר' נחמיה שם. ש"ך שם ו

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטלי 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLlI7K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדרף היומי

מסנת בבא בתרא

לאדם⁷⁴, ולא להתעשר⁷⁵, ובכל שעה שהוא פנוי מעסקיו חוזר על דברי תורה ולומד תדיר, או אפילו שהוא עשיר אך אינו עסוק במשא ומתן אלא על ידי אחרים, הרי זה נקרא תורתו אומנותו והגית בו יומם ולילה קרינן ביה, ואין חילוק אם הוא תופש ישיבה או לא מכל מקום תורתו משמרתו. ובלבד שיהא מוחזק בדורו לתלמיד חכם שיודע לישא וליתן בעומקה של תורה⁷⁶ ומבין מדעתו ברוב מקומות התלמוד ובפירושו ובפסקי הגאונים, ועם זה תורתו אומנותו⁷⁷.

⁷⁴ ובאמת לא ידעתי לשער זה דהא מדקאמר הרב מעט משמע דבעי רוב היום בלימוד ומה יעשה הבן אם לא הספיק לו המעט מהיום לכלכל בני ביתו ומה גם לדברי הפוסקים דכתבו מהריב"ל ח"ג סי' מ"ז והובא דבריו בס' בני יעקב וז"ל האידנא הכל מיקרי כדי חייו שכל מה שהוא משתדל להרויח כדי להשיא בנותיו לפי כבודו דהאידנא נתרבו הנדוניית ע"כ ומהר"ש הלוי הוסיף עוד לומר דאפילו מי שאין לו בנות מיקרי כדי חייו פן יהיה לבו בעיני נשיהן שתולים עיניהם בבנות הארץ שהולכות מקושטות כו' ע"כ. לכן אני אומר ומחלק דאם הוא טורה כדי פרנסתו כל עוד שהוא טורה להרויח המוכרח דהיינו להם לאכול ובגד ללבוש במדת אדם בינוני אפילו רוב היום יוציאנו בהכי שפיר מקרי ת"ח אם הוא קובע עת ללמוד ביום ובלילה ואם הוא יש לאל ידו להתפרנס אפילו הוא עוסק בתורה כל היום ואית ליה קרנא דעביד פירי ואפ"ה יכול להבטל מקצת היום לשמא יצטרך כמו שכתבו הרבנים מהריב"ל ומהר"ש הלוי ז"ל כל עוד שישאר לו רוב היום ללמוד כאופן לכדי חייו ההכרחי יוציא את כל היום אם יצטרך לו לדבר העודף להשיא בנותיו בנדונייות גדולות ולתכשיטי נשים כיון שיש לו כדי פרנסה אין להתיר לו אלא עד שישאר לו רוב היום לתורה. ראשון לציון.

⁷⁵ אם נושא ונותן ומרויח הרבה, בעל תרומת הדשן [סימן שמב] כתב דלא מיקרי כדי חייו, ומהר"י בן לב פליג חלק ג' סימן מ"ז, וכן ראוי לדון כל שרוב העסק על ידי אחרים והמיעוט על ידו. ערך לחם שם. ובש"ך שם ז הביא לאו דוקא כדי חייו בצמצום אלא כל שיהא מתעסק כדי להחיות נפשו כדי חייו קרינא בזה ודוק דכתב ולא להתעשר ולא כתב ולא ליותר מכדי חייו ודבר פשוט הוא שיבאו על האדם פתאום כמה מקרים מחלאים וזולתם שיצטרך בהם להוצאה מרובה ודבר שאין קצבה כלל דמלתא דת"ח העושה תורתו קבע ואינו מתבטל מלימודו כ"א לזון את בניו ובני ביתו ולפרנסם ולהלבישם ולכלל הדברים הצריכים לאדם ואף על פי שהוא עשיר הוא פטור מכל מיני מסים וארנוניות כ"כ מהר"מ אלשקר בתשובה שם. והביא בת"ה סימן שמ"ב שחולק לכאורה על דברי מהר"מ אלשקר אך ביאר שאכן לא כתב בת"ה שם כן אלא למעם מנהג מקומות שלא נהגו לפטור רק ת"ח היושבים בראש הישיבה משום דשאר ת"ח אין נזהרין יפה שיהא תורתן אומנתן גם משמע שם מדבריו שנושאים ונותנים כדי להתעשר ואין חוזרים לתלמודם תמיד כשפונין מעסקיהן ע"ש ועיין בתשובת מהר"מ גלאנטי סימן קי"ז.

⁷⁶ אי לא הוי תלמיד חכם דגמיר וסביר, אבל תורתו קבע ומלאכתו עראי, אינו בכלל דינים אלו, ר"י בן לב חלק ג' סימן מ"ז, אם הוא תלמיד וסביר ומסביר מאי דקרי ותני, די כשתהיה תורתו אומנותו, מהר"ל [בן הביב] סימן [קמ]. ערך לחם שם.

⁷⁷ ואף על גב דק"ל שאין עכשיו בדורינו תלמיד חכם לענין שיתנו לו ליטרא דדהבא אם מביישו, היינו להוציא מזה המבייש שיאמר אינו ראוי לכך, והמוציא מחבירו עליו הראיה, ודבר זה קשה להביא ראיה עליו, אבל לענין מס להוציא ממנו המס לומר שאינו תלמיד חכם כהוגן אין מוציאין ממנו, ובלבד שהוא מוחזק לתלמיד חכם כמו שנתבאר. מכל מקום יש מקומות שנהגו לפטור אותן ממסים מכל הטעמים שכתבת, ויש מקומות שלא נהגו לפטור אותן שמדמין אותו לליטרא דדהבא דק"ל שאין בדורינו, ופוק חזי מאי עמא דבר.

תרומות והנצחות | בנק הדואר ח"ן 22887389 | וובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLII7K9ciPjB873YPB8kBu>

